

HISTORIOGRAPHY. SOURCES STUDY

УДК (093) 004.774

ANDRIYN. PELESHCHYSHYN¹, TETIANAN. BILUSHCHAK²¹Lviv Polytechnic National University, Doctor of Science, Professor²Lviv Polytechnic National University, Ph.D. (History)**INTERNET-SOURCES AS A MEANS OF INFORMATION USAGE FOR
INFORMATION SOURCE SPECIALIST**

Abstract. *The article is devoted to the overview of the historical Internet-sources. The sources are classified into six groups according to their location and the way they are reproduced for the structurized research into historical processes. Methods of the search and selection of sources in terms of source analyses are examined. The latter involves analytical criticism when proving authenticity, determination of the degree of trustworthiness, reliability, and scientific significance of a source. In addition a comparative historical method is analyzed in order to provide an insight into a historical event or process exploiting comparison to other phenomena and processes.*

Use photos, video, fonodokumentiv as historical sources determines the special informational value to the historian-dzhereloznavtsya. The importance of these sources allows the researcher to reproduce, precise information on defined events and phenomena. After searching about the events of 2003-2004. Ukraine and Georgia among social networks like Facebook, VKontakte, Twitter, found established communities that are potential primary sources: memories, photos, videodokumenty, audizapysy.

After analyzing the content of the events of 2003-2004. Ukraine and Georgia among social networks like Facebook, VKontakte, Twitter, there is a clear difference between the content of different social networks, the reasons for this difference requires further research. It should be noted that the activities of the content is still not guarantee its accuracy and so our analysis is not complete and requires further study and detail. Thus, social networks provide archival-cell primary sources for the study of contemporary history and provide new opportunities for the historian-researcher.

Keywords: *Internet-sources, archival, social networking, Source studies, comparative-historical method, the Orange Revolution, the Rose Revolution, Facebook, VKontakte, Twitter.*

ПЕЛЕЩИШИН А.М.¹, БЛУЩАК Т.М.²¹Національний університет "Львівська політехніка", доктор технічних наук, професор²Національний університет "Львівська політехніка", кандидат історичних наук**ІНТЕРНЕТ-ДЖЕРЕЛА ЯК ЗАСІБ ВИКОРИСТАННЯ
ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ДЖЕРЕЛОЗНАВЦІВ**

Анотація. *Стаття присвячена розгляду історичних Інтернет-джерел. Проведено класифікацію на шість груп в залежності від їх місця знаходження та способу відтворення для структурованого дослідження історичних процесів. Розглянуто методи пошуку та відбору джерел як джерелознавчого аналізу, в якому виділяється аналітична критика при доведенні автентичності, визначення вірогідності джерела, його надійності та наукової значущості. Також проаналізовано порівняльно-історичний метод для розуміння історичного явища чи процесу через зіставлення з іншими явищами та процесами.*

Ключові слова: *Інтернет-джерела, архівознавство, соціальні мережі, джерелознавство, порівняльно-історичний метод, Помаранчева революція, Трояндова революція, Facebook, ВКонтакті, Twitter.*

ПЕЛЕЩИШИН А.Н.¹, БИЛУЩАК Т.Н.²

¹Национальный университет “Львовская политехника”, доктор технических наук, профессор

²Национальный университет “Львовская политехника”, кандидат исторических наук

ИНТЕРНЕТ-ИСТОЧНИКИ КАК СРЕДСТВО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИИ ДЛЯ ИСТОЧНИКОВЕДОВ

Аннотация. Статья посвящена рассмотрению исторических Интернет-источников. Проведена классификация на шесть групп в зависимости от их места нахождения и способа воспроизведения для структуризованного исследования исторических процессов. Рассмотрены методы поиска и отбора источников как источниковедческого анализа, в котором выделяется аналитическая критика при доказательстве подлинности, определение достоверности источника, его надежности и научной значимости. Также проанализирован сравнительно-исторический метод для понимания исторического явления или процесса путем сопоставления с другими явлениями и процессами.

Ключевые слова: Интернет-источники, архивоведение, социальные сети, источниковедение, сравнительно-исторический метод, Оранжевая революция, Революция роз, Facebook, ВКонтакте, Twitter.

Зважаючи на стрімкий вплив та накопичення Інтернет-джерел, які дають нові, необмежені можливості використання їх у різних сферах суспільства, потрібно особливу увагу приділити методології пошуку та класифікації Інтернет-джерел. Тому актуальність теми полягає в тому, що використання нових інформаційних технологій в історико-джерелознавчих розвідках дозволяють відбирати, відшукувати необхідну інформацію за типами, видами джерел та формами подання матеріалу в сучасному інформаційному просторі.

Метою даного дослідження є визначення шляхів пошуку інформації для сучасних архівознавців-джерелознавців та проведення класифікації груп Інтернет-джерел для опрацювання наявної там історичної інформації.

Питання дослідження історико-орієнтованих Інтернет-джерел є досить різноманітними, оскільки містять у собі усі сфери життя суспільства, які вивчаються такими українськими вченими, як Боряк Г., Жданович О., Куліков В., Мина Ж., Папакін Г., Пелещишин А., Химиця Н., Юркова О. та ін. Серед зарубіжного сегменту, де досліджуються особливості пошуку історичних джерел в Інтернеті – праці таких науковців, як Griffin Roger [1], Graham Suzanne [2], Hensen Steven [3], Robertson Stephen [4]. Становлять значну цінність та привертають увагу праці щодо методологічних та практичних аспектів створення та функціонування віртуальних спільнот таких вчених, як Пелещишина А., Тимовчак-Максимець О., Федушко С. Розглянуті методи використання розширених можливостей глобальних пошукових систем таких, як Google, в задачі пошуку споживацького досвіду в комунікативних он-лайн середовищах [12]. Розроблені методи формування та аналізу інформаційного сліду учасника віртуальної спільноти [13].

Дослідження соціальної мережі Facebook як нового типу історичного джерела аналізує О. Юркова. В своїх працях вона класифікує Facebook за писемними джерелами, лінгвістичними записами, зображальними джерелами, фоно-, кіно-, фотодокументами, етнографічними джерелами. Також класифікує за походженням, ступенем подробиці, кількістю (масові чи одиничні), місцем зберігання [14]. Огляд інформаційних ресурсів Інтернету здійснив у своєму навчальному посібнику В. Куліков. Зокрема, автор ознайомлює зі структурою та основними функціями інформаційних сервісів Інтернету, розглядає сервіси двох найпопулярніших інформаційно-пошукових систем в Україні – Google та Yandex та принципи роботи з

ними, а також описав основні напрями пошуку історичної інформації: пошуку фактів, документів, бібліографії та принципи бібліографічного описання Інтернет-ресурсів [8]. Класифікацію сайтів вивчав О. Жданович. Саме він характеризує, що підходи до класифікації можуть бути різними в залежності від тематики, обсягів інформації, за принципами взаємодії з користувачами, з точки зору досягнення мети тощо. Також він аналізує велику кількість типологічних схем та схем систематизації, проте найбільш ефективним способом розподілу ресурсів є їх тематичне маркування фахівцями відповідного профілю [6]. Проведення аналізу видів історичної інформації, що створюється віртуальними спільнотами, а також наведення прикладів найпопулярніших віртуальних спільнот, які генерують військово-історичну інформацію про події 2014-2015 рр. на Сході України описані у працях А. Пелещишина та Н. Химиці [11]. З темою нашого дослідження також пов'язані наукові праці Ж. Мيني та А. Пелещишина, в яких досліджувалися особливості інформаційного наповнення Інтернет-ресурсів загальною історичною проблематикою (окремі сайти, зокрема персональні, електронна енциклопедія "Вікіпедія", он-лайн бібліотеки), які охоплюють різні історичні періоди [9; 10].

Опрацьована сукупність Інтернет-джерел для дослідження історичних процесів дає можливість створити їх класифікацію з шести груп в залежності від їх місця знаходження та способу відтворення Інтернет-джерел. Першу групу Інтернет-джерел утворюють архівні, бібліотечні та музейні ресурси, які оцифровані установами та представлені у вигляді веб-виставок, 3-D тури. До другої групи відносимо веб-сайти провідних українських наукових установ. Третя група – це Інтернет-джерела, які подані досить різноманітно в мережі Інтернет і формують величезний сегмент з віртуальних спільнот та соціальних мереж. До четвертої групи належать довідкові веб-ресурси – веб-енциклопедії та веб-портали. П'яту групу складають Інтернет-версії електронних ЗМІ. До шостої групи Інтернет-джерел належать бібліографічні та реферативні бази даних.

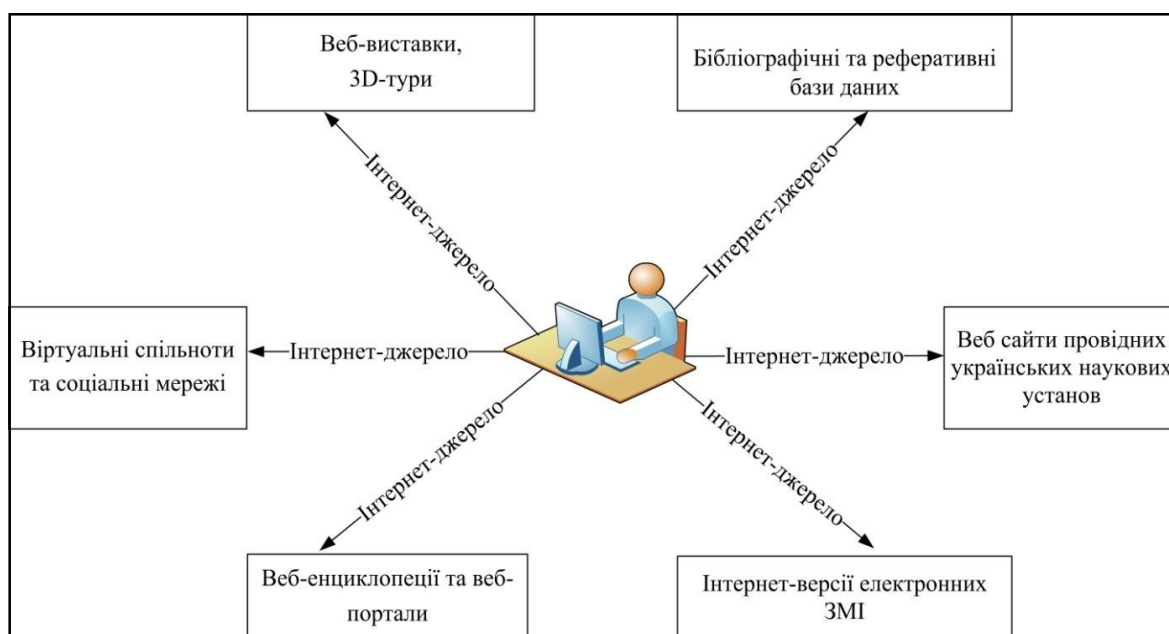

Рис.1. Класифікація за групами Інтернет-джерел щодо вивчення історичної інформації

На рис.1 схематично зображено загальну класифікацію за групами Інтернет-джерел щодо вивчення історичної інформації [5]. Серед груп, які пов'язані з веб-сайтами провідних українських наукових установ можна назвати: Офіційний сайт Інституту історії України Національної академії наук України, який репрезентує широкий спектр проблем вітчизняної історії (<http://www.history.org.ua>), сайт Інституту археології Національної академії наук України в якому висвітлюються проблеми давньої та середньовічної історії та культури України (<http://www.iananu.kiev.ua>).

До віртуальних спільнот відносимо історичні форуми, блоги, до соціальних мереж – Facebook, ВКонтакте, LinkedIn, Twitter. Поміж електронних ЗМІ виділяються офіційні сайти телебачень (телевізійні інтерв'ю, ток-шоу), газети і журнали, які мають свої представництва в Інтернеті та використання відеохостингу “YouTube”. До бібліографічних та реферативних баз даних відносимо Academic Search Premier, Econlit, Google Scholar, Index Copernicus, Journal Citation Reports®, Master FILE Premier, Newspaper Source, Scimago Journal & Country Rank (SJR), Scopus, Web of Science (WoS), Wilson Business Abstracts, Wilson Humanities Abstracts, Wilson Social Sciences Abstracts та багато інших.

З вищезгаданої загальної групи Інтернет-джерел, де знаходиться історична інформація, можна виділити джерела наукової інформації за видами: первинні та вторинні. До первинних належать веб-сайти провідних українських наукових установ, бібліографічні та реферативні бази даних. До вторинних – веб-енциклопедії та веб-портали; веб-виставки, 3-D тури. А такі групи Інтернет-джерел, як віртуальні спільноти та соціальні мережі, Інтернет-версії електронних ЗМІ можна класифікувати за обома видами.

Рис.2. Класифікація за видами наукової інформації в Інтернет-джерелах: первинна та вторинна

Наприклад, в соціальних мережах можна публікувати фотографії подій, які відбулися під час “*Революції Гідності*”, транскрипти публічних розслідувань чи інтерв’ю, розміщені людьми, які брали безпосередню участь у подіях, пропонуючи, таким чином, свій погляд на подію зсередини. Проте джерело інформації в соціальних мережах може бути і вторинним, залежно від контексту інформації, якщо публікація в соціальних мережах пропонує читачеві узагальнення, аналіз, синтез, інтерпретацію чи оцінку інформації та даних. На рис.2 схематично зображена класифікація за видами наукової інформації в Інтернет-джерелах: первинні та вторинні.

Велику увагу потрібно приділити методам пошуку та відбору джерел для встановлення їх достовірності та інформаційної цінності. Один із основних методів, який повинен використовувати дослідник при доведенні автентичності, визначення вірогідності джерела, його надійності, наукової значущості – джерелознавчий аналіз, в якому виділяється аналітична критика [7, с.143]. Насамперед, визначається, чи знайдене джерело дає можливість охарактеризувати дійсні свідченням певні історичні події чи явища. Перш за все, автентичність джерела залежить від багатьох чинників, серед яких встановлення хронологічних рамок подій, які в ньому описуються. Зокрема, вважаються найбільш автентичними джерела, що відображають інформацію, отриману від безпосередніх учасників чи свідків подій. Далі слід визначити рівень відповідності фактів джерела тим конкретним подіям, які описані там, тобто перевірка вірогідності наведених фактів.

Особливе значення при вивченні історичної події є застосування порівняльно-історичного методу. Базовий принцип порівняльного методу полягає в розумінні історичного явища чи процесу через зіставлення з іншими явищами та процесами. Для прикладу, щоб краще вивчити особливості наявних Інтернет-джерел та засобів комунікації, які забезпечували інформацію про події “*Помаранчевої революції*” (22 листопада – 26 грудня 2004 р.) в Україні, слід порівняти засоби комунікацій революцій інших країн, наприклад, “*Трояндової революції*” (2 листопада 2003 р. – 4 січня 2004 р.) у Грузії. Досліджуючи та порівнюючи засоби комунікації, що забезпечували інформацію про події революцій, можна вважати, що відбулася певна інформаційно-комунікаційна еволюція після “*Помаранчевої революції*”, “*Трояндової революції*” від поширення листівок, телефонних смс-повідомлень до розповсюдження та отримання миттєвої інформації через соціальні мережі вже під час подій “*Революції Гідності*” або “*Євромайдану*” (з 21 листопада 2013 р. до лютого 2014 р.) та “*Арабської весни*” – революцією, яка розпочалась в арабських країнах (18 грудня 2010 р. – триває).

Оскільки соціальні мережі були започатковані 4 лютого 2004 р. – Facebook; 10 жовтня 2006 р. – ВКонтакте; 13 липня 2006 р. – Twitter, то відповідно про події “*Помаранчевої революції*”, “*Трояндової революції*” інформаційне забезпечення відбувалося через засоби масової інформації, тобто телевізійні канали та пресу. Але варто сказати, що вищезгадані соціальні мережі в історичних подіях “*Революції Гідності*” виконували інформаційно-комунікативну функцію, а не кумулятивну, тобто накопичування й зберігання джерел вже у соціальних мережах для подій Помаранчевої та Трояндової революції.

Фото-, відео-, фонові документи мають особливу інформаційну цінність для історика-джерелознавця. Важливість цих джерел дає змогу досліднику відтворювати, конкретизувати інформацію щодо визначених подій та явищ. Здійснивши пошук про події 2003-2004 рр. в Україні та Грузії серед соціальних мереж як Facebook, ВКонтакте, Twitter, було виявлено створені спільноти, які містять певний джерелознавчий потенціал: спогади, фотодокументи, відеодокументи, аудіозаписи.

У соціальних мережах Facebook, ВКонтакті, Twitter ми зробили запит на трьох мовах: “Помаранчева революція”, “Оранжевая революция”, “The Orange Revolution” та “Трояндова революція”, “Революция роз”, “The Revolution of Roses”. Результатом цих запитів стала наявність інформаційного наповнення як середовища електронного способу фіксації інформації, накопичення та збереження історичних подій. Отже, на відміну від ВКонтакті у соціальній мережі Facebook є створені спільноти двох революцій – одна відкрита спільнота “Помаранчева революція” та одна спільнота “The revolution rose-georgia”, куди її учасники мають змогу в дописі опубліковувати фото-, відеодокументи (<https://www.facebook.com/The-revolution-rose-georgia-1407437722821389/?f ef=ts>; <https://www.facebook.com/groups/1531293697162517/>), а також знайдено неофіційну сторінку, де опубліковано американський повнометражний документальний фільм режисера Стіва Йорка “Orange revolution” (<https://www.facebook.com/pages/Orange-Revolution-film/142107439154805?nr>).

Як згадувалося вище, у соціальній мережі ВКонтакті не знайдено жодного із трьох запитів про події у Грузії, проте з подій “Помаранчевої революції” це 4 спільноти (<https://vk.com/search?c%5Bq%5D=Помаранчева%20революция&c%5Bsection%5D=communities>), 357 – відеодокументів (<https://vk.com/search?c%5Bq%5D=Помаранчева%20революция&c%5Bsection%5D=video>) та 102 аудіозаписів (<https://vk.com/search?c%5Bq%5D=Помаранчева%20революция&c%5Bsection%5D=audio>), які пов’язані з цією подією. На відміну від двох попередніх соціальних мереж, Twitter – соціальна мережа, яка є мережею мікроблогів, тому при пошуку запитів результат джерел знаходимо в твіттер-акаунту ЗМІ чи в учасників мережі. Існують публікації відео- та фотодокументів революцій у Грузії та Україні у мережі Twitter (<https://twitter.com/search?f=images&vertical=default&q=Помаранчевої%20революції&src=typd>; <https://twitter.com/search?f=images&vertical=default&q=Революция%20роз&src=typd>).

Проаналізувавши вище згадані історичні події, можемо стверджувати, що відомостей за період 2003-2004 рр. залишилось досить мало. Крім того, при дослідженні було виявлено малий відсоток Інтернет-джерел серед архівів електронних ЗМІ.

Таким чином, нами розглянуто Інтернет-джерела, що можуть бути використані під час дослідження історичних процесів, на основі їх аналізу створено класифікацію за групами, а саме за місцем знаходження та за способом відтворення, а також за видами наукової інформації. Ця класифікація дозволяє джерелознавцю виділяти інформацію, структурувати та отримувати потрібні дані з Інтернет-джерел. Проаналізувавши інформаційне наповнення про події 2003-2004 рр. в Україні та Грузії серед соціальних мереж Facebook, ВКонтакті, Twitter, очевидно є відмінність контенту різних соціальних мереж, причини цієї відмінності потребують подальших досліджень. Слід зауважити, що наш аналіз не є повним і вимагає подальшого вивчення та конкретизації.

1. *Griffin Roger*. Using the Internet as a Resource for Historical Research and Writing. [Electronic resource]. – Distance Instruction and Lifelong Learning Online, 1999. – Mode of access: WWW. URL: <http://www.austinc.edu/history/inres00title.html>. – Title from the screen.

2. *Graham Suzanne*. Historians and Electronic Resources: Patterns and Use. [Electronic resource]. – Journal of the Association for History and Computing, vol. 5, no. 2, 2002. – Mode of access: WWW. URL: <http://hdl.handle.net/2027/spo.3310410.0005.201/>. – Title from the screen.

3. *Hensen Steven*. Primary Sources, Research, and the Internet: The Digital Scriptorium at Duke. [Electronic resource]. – First Monday, Peer Reviewed Journal on the Internet, vol.2, no.9, 1997. – Mode of access: WWW. URL: http://131.193.153.231/www/issues/issue2_9/hensen/. – Title from the screen.

4. Robertson Stephen. Doing History in Hypertext. [Electronic resource]. – Journal of the Association for History and Computing, vol.7, no.2, 2004. – Mode of access: WWW. URL: <http://hdl.handle.net/2027/spo.3310410.0007.201/>. – Title from the screen.

5. Peleschyshyn A. Analysis and classification of historical-oriented Internet sources [Electronic resource] / A. Peleschyshyn, T. Bilushchak // Proceedings 5th International Academic Conference of Young Scientists “Humanities and Social Sciences 2015” (HSS-2015) – Lviv: Lviv Polytechnic Publishing House, 2015. – Electronic edition on CD-ROM. – S. 200-202.

6. Жданович О.В. Дослідницькі ресурси історичної тематики в мережі Інтернет: створення та використання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.06 «Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни» / Олексій Вікторович Жданович; Інститут історії України НАН України. – К., 2010. – 20 с.

7. Ковальченко И. Методы исторического исследования [Текст] / И. Ковальченко; Отделение историко-филологических наук. 2-е изд., доп. – Москва: Наука, 2003. – 486 с.

8. Куліков В.О. Пошук історичної інформації в Інтернеті: посібник для студентів історичних факультетів / В.О. Куліков. – Харків: Вид-во ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2007. – 91 с.

9. Мина Ж.В. Інтернет-ресурси історії України в глобальній комп'ютерній мережі: інформаційне наповнення [Електронний ресурс] / Ж.В. Мина, А.М. Пелешишин // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Держава та армія. – 2014. – № 809. – С. 104-109. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VNULPDA_2014_809_22.pdf. – Назва з екрана.

10. Мина Ж.В. Колективне суспільне документування історичних процесів збройних формувань України періоду національно-визвольної революції 1917–1921 рр. в українській Вікіпедії [Електронний ресурс] / Ж.В. Мина, А.М. Пелешишин // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Держава та армія. – 2014. – № 784. – С. 204-213. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VNULPDA_2014_784_32.pdf. – Назва з екрана.

11. Пелешишин А.М. Віртуальні спільноти як середовище генерування військово-історичної інформації про події 2014-2015 рр. на сході України [Електронний ресурс] / А.М. Пелешишин, Н.О. Химиця // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Держава та армія. – 2014. – № 809. – С. 98-103. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VNULPDA_2014_809_21.pdf. – Назва з екрана.

12. Тимовчак-Максимець О.Ю. Методи використання розширених можливостей глобальних пошукових систем в задачі пошуку споживацького досвіду в онлайн середовищах / О.Ю. Тимовчак-Максимець // Вісн. Нац. ун-ту “Львів. політехніка”. – 2011. – № 715. – С. 333-342.

13. Федущко С.С. Методи та засоби комп'ютерно-лінгвістичного аналізу достовірності соціально-демографічних характеристик учасників віртуальних спільнот: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук: 10.02.21 – структурна, прикладна та математична лінгвістика / Соломія Степанівна Федущко; Міністерство освіти і науки України, Національний університет “Львівська політехніка”. – Львів, 2015. – 23 с.

14. Юркова О. Facebook як новий тип історичного джерела: спроба характеристики та практичні завдання архівування документів / О. Юркова // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Електронні інформаційні ресурси. Збірка наукових праць – Київ: НАН України, Інститут історії України, 2015. – Число 25. – С. 31-48.

References:

1. Griffin Roger. Using the Internet as a Resource for Historical Research and Writing. [Electronic resource]. – Distance Instruction and Lifelong Learning Online, 1999. – Mode of access: WWW. URL: <http://www.austinncc.edu/history/inres00title.html>. – Title from the screen.

2. Graham Suzanne. Historians and Electronic Resources: Patterns and Use. [Electronic resource]. – Journal of the Association for History and Computing, vol. 5, no. 2, 2002. – Mode of access: WWW. URL: <http://hdl.handle.net/2027/spo.3310410.0005.201/>. – Title from the screen.

3. Hensen Steven. Primary Sources, Research, and the Internet: The Digital Scriptorium at Duke. [Electronic resource]. – First Monday, Peer Reviewed Journal on the Internet, vol.2, no.9, 1997. – Mode of access: WWW. URL: http://131.193.153.231/www/issues/issue2_9/hensen/. – Title from the screen.

4. Robertson Stephen. Doing History in Hypertext. [Electronic resource]. – Journal of the Association for History and Computing, vol.7, no.2, 2004. – Mode of access: WWW. URL: <http://hdl.handle.net/2027/spo.3310410.0007.201/>. – Title from the screen.

5. Peleschyshyn A. Analysis and classification of historical-oriented Internet sources [Electronic resource] / A. Peleschyshyn, T. Bilushchak // Proceedings 5th International Academic Conference of Young Scientists “Humanities and Social Sciences 2015” (HSS-2015) – Lviv: Lviv Polytechnic Publishing House, 2015. – Electronic edition on CD-ROM. – S. 200-202.

6. Zhdanovych O.V. Doslidnyts'ki resursy istorychnoyi tematyky v merezhi Internet: stvorennya ta vykorystannya: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ist. nauk: spets. 07.00.06 «Istoriografiya, dzhereloznavstvo ta spetsial'ni istorychni dystsypliny» / Oleksiy Viktorovych Zhdanovych; Instytut istoriyi Ukrainy NAN Ukrainy. – K., 2010. – 20 s.

7. Koval'chenko Y. Metody ystorycheskoho yssledovanyya [Tekst] / Y. Koval'chenko; Otdelenye ystoryko-fylohohycheskykh nauk. 2-e yzd., dop. – Moskva: Nauka, 2003. – 486 s.
8. Kulikov V.O. Poshuk istorychnoyi informatsiyi v Interneti: posibnyk dlya studentiv istorychnykh fakul'tetiv / V.O. Kulikov. – Kharkiv: Vyd-vo KhNU imeni V.N. Karazina, 2007. – 91 s.
9. Мyna Zh.V. Internet-resursy istoriyi Ukrayiny v hlobal'niy komp'yuterniy merezhi: informatsiyne napovnennya [Elektronnyy resurs] / Zh.V. Myna, A.M. Peleshchyshyn // Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhnika". Derzhava ta armiya. – 2014. – № 809. – S. 104-109. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VNULPDA_2014_809_22.pdf. – Nazva z ekrana.
10. Мyna Zh.V. Kolektyvne suspil'ne dokumentuvannya istorychnykh protsesiv zbroynykh formuvan' Ukrayiny periodu natsional'no-vyzvol'noyi revolyutsiyi 1917–1921 rr. v ukrayins'kiy Vikipediyi [Elektronnyy resurs] / Zh.V. Myna, A.M. Peleshchyshyn // Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhnika". Derzhava ta armiya. – 2014. – № 784. – S. 204-213. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VNULPDA_2014_784_32.pdf. – Nazva z ekrana.
11. Peleshchyshyn A. M. Virtual'ni spil'noty yak seredovyshe heneruvannya viys'kovo-istorychnoyi informatsiyi pro podiyi 2014–2015 rr. na skhodi Ukrayiny [Elektronnyy resurs] / A.M. Peleshchyshyn, N.O. Khymytsya // Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhnika". Derzhava ta armiya. – 2014. – № 809. – S. 98-103. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VNULPDA_2014_809_21.pdf. – Nazva z ekrana.
12. Tymovchak-Maksymets' O.Yu. Metody vykorystannya rozshyrenykh mozhyvostey hlobal'nykh poshukovykh system v zadachi poshuku spozhyvats'koho dosvidu v onlayn seredovyschakh / O.Yu. Tymovchak-Maksymets' // Visn. Nats. un-tu "L'viv. politekhnika". – 2011. – №715. – S. 333-342.
13. Fedushko S.S. Metody ta zasoby komp'yuterno-linhvistychnoho analizu dostovirnosti sotsial'no-demografichnykh kharakterystyk uchasnykiv virtual'nykh spil'not: avtoreferat dysertatsiyi na zdobuttya naukovooho stupenya kandydata tekhnichnykh nauk: 10.02.21 – strukturna, prykladna ta matematychna linhvistyka / Solomiya Stepanivna Fedushko; Ministerstvo osvity i nauky Ukrayiny, Natsional'nyy universytet "L'vivs'ka politekhnika". – L'viv, 2015. – 23 s.
14. Yurkova O. Facebook yak novyy typ istorychnoho dzherela: sprobа kharakterystyky ta praktychni zavdannya arkhivuvannya dokumentiv / O. Yurkova // Spetsial'ni istorychni dystsypliny: pytannya teorii ta metodyky. Elektronni informatsiyni resursy. Zbirka naukovykh prats' – Kyiv: NAN Ukrayiny, Instytut istoriyi Ukrayiny, 2015. – Chyslo 25. – S. 31-48.

Отримано 20.03.2016